

چکیده کتاب خطبه اشباح

۱. ترجمه خطبه اشباح، دومین خطبه نهج البلاغه.
۲. چطور بخشش یا عدم بخشش خداوند، نقص و کسری در خزائن نعمت و ثروت او ایجاد نمی‌کند؟
۳. فرق بین اراده سازندگی انسان و اراده سازندگی خداوند متعال.
۴. لا يَشْغَلُهُ شَأْنٌ عَنْ شَأْنٍ، یکی از صفات عجیب و عظیم خداوند است که خلاق نمی‌تواند متصف به این صفت شوند.
۵. عظمت خدا، دید انسان‌ها را باز می‌دارد از این که ذات او را درک کنند!
۶. حوادث روزگار بر ذات خدا اثر نمی‌گذارد تا تغییری در ذات و صفات او بوجود آورد.
۷. خداوند متعال چه ببخشد، چه نبخشد، قابل ستایش است زیرا هر دو حال او از روی حکمت و به نفع انسان است.
۸. خداوند با بذل نعمت‌ها به بندگان خود منت می‌گذارد!
۹. فوائد نعمت‌ها و علم و معرفت حاصل از آنها چیست؟
۱۰. «عِيَالُ الْخَلَائِقِ ضَمَنَ أَرْزَاقَهُمْ وَ قَدَّرَ أَقْوَاتَهُمْ». یعنی خلاق عیال خدا هستند و خداوند ضامن قوت و غذای آنها است.
۱۱. چرا اگر تمام دانشمندان و بزرگان عالم جمع شوند و افکار خود را در یکجا متمرکز نمایند قدرت آفرینش دانه گندمی یا جوی را ندارند؟ آیا آفرینش فقط ترکیب مواد با یکدیگر طی یک هندسه مشخص است؟ خداوند متعال با آب و خاک چه می‌کند که دیگران قادر نیستند؟
۱۲. چگونه خلاق خدا از مسیری که جاهل به آن هستند خود را به روزی‌های مقدر می‌رسانند؟
۱۳. «وَلَيْسَ بِمَا سُئِلَ بِأَجْوَدَ مِنْهُ بِمَا لَمْ يُسْأَلْ» در ارتباط با این جمله مولا، تفاوت جواد و کریم چیست؟ خداوند متعال کریم است یا جواد؟
۱۴. آیا می‌توان از خداوند خواهش کرد آنقدر خورشید و ماه و ستاره و کرات دیگر بیافریند که فضا را پر کند و دیگر جایی برای آفریدن کسی یا چیزی نباشد؟
۱۵. زمان و مکان اعتباری هستند، حقیقی و واقعی نیستند.

۱۶. آیا خداوند اول فضا را ساخته سپس مخلوقات خود را در آن آفریده است یا فضا خودبخود بوده است؟
۱۷. تعریف وجود و عدم و این که آیا وجود، محدود است و ابتدا و انتها دارد یا نامحدود است و ابتدا و انتها ندارد؟
۱۸. ماده در وضع ابتدایی خود آنقدر کوچک است که قابل تجزیه نیست و حدش برابر حجمش است.
۱۹. نظریه مکاتب غیر الهی درباره مبدأ آفرینش و ایرادات منطقی بر فرضیه آنها .
۲۰. تفاوت دو کلمه مَبْدَأ و مُبْدِع.
۲۱. خداوند مَبْدَأ آفرینش نیست، مُبْدِع آفرینش است؟
۲۲. تعریف اصول اولیه خلقت و هندسه ترکیبی آنها.
۲۳. موجودات عالم محصول کمیت و کیفیت هستند یعنی چه؟
۲۴. منظور از حرکت ماده در مسیر افاضه و اضافه چیست؟
۲۵. روی هر ماده‌ای از مواد عالم به اراده خدا دو عمل انجام می‌گیرد: عمل اول: ماده به اضافه ماده. عمل دوم: ارتباط و اتصال حیات و حرکت یا نیرو در موادی که یکدیگر را جذب می‌کنند.
۲۶. مبدأ پیدایش مخلوقات عالم، دو اصل "نور و ماده" است.
۲۷. مخلوقات به جهت این که به اعداد شمارش می‌شوند، متناهی و محدود هستند.
۲۸. بیان ویژگی‌های ماده اولیه یا بسیط.
۲۹. کلمه عظیم در قرآن به معنای نامتناهی است.
۳۰. کلمات به معنای مخلوقاتی که موجودند، به آخر می‌رسند ولیکن قدرت آفرینندگی خدا به آخر نمی‌رسد.
۳۱. عرش دارای دو معنا است: معنای اول آن، روح کلی عالم است معنای دوم آن، علم امام‌های معصوم ع است.
۳۲. متناهی و نامتناهی، خود به سه قسم تقسیم می‌شود.
۳۳. احاطه خدا بر نامتناهی به جهت فوقیت وجودی خداست.
۳۴. خدا نامتناهی مطلق است، چون قبل و بعد ندارد.

۳۵. مولا (ع) در وصف رؤیت ذات خدا می‌فرماید: هر انسانی که بخواهد با چشم خود بسوی ذات مقدس خدا نظر بیندازد بلافاصله طرد می‌شود. این جمله چه مفهومی دارد؟
۳۶. بیان نام‌های مختلف برای زمان و دورانی که بر انسان می‌گذرد. (آن، ساعت، شبانه روز، هفته، ماه، سال، حین، دهر، سرمد و ابد)
۳۷. مولا ع با بیان «ولو وهبَ ما تنفّست عنه معادنُ الجبال»، کیفیت پیدایش معادن را توضیح می‌دهد.
۳۸. مولا ع با بیان «ضحکت عنه اصدافُ البحار». یعنی صدف‌ها می‌خندند و با این خنده، درّ و مروارید را بیرون می‌دهند. چگونگی پرورش مروارید در صدف را توضیح می‌دهد.
۳۹. خداوند متعال هرگز تحت تأثیر سؤال‌ها و اصرار سائلین قرار نمی‌گیرد.
۴۰. علم خداشناسی را به خدا واگذار کنید. این نهایت حقی است که خدا بر شما دارد.
۴۱. بیان نظریه‌ای در امتناع رؤیت ذات خداوند متعال.
۴۲. بیان نظریه‌ای در امتناع و امکان درک ذات خداوند متعال.
۴۳. خداوند از انسان‌های کامل تعبیر به «کتاب» می‌کند و از انسان‌های خوبی که هنوز به کمال نرسیده‌اند تعبیر به «کلمه» می‌کند.
۴۴. راسخون فی العلم چه کسانی هستند و چرا خداوند آنها را راسخون در علم شناخته است؟
۴۵. بیان انواع شرک، و هلاکت بعد از شرک.
۴۶. هلاکت با مرگ فرق دارد.
۴۷. خدا را با تصورات ذهنی وصف نمودن، شرک است.
۴۸. همانطور که خدایان مرئی مخلوقند، خدایان عقلی هم مخلوقند.
۴۹. بیان دلیل عدم امکان تصور و تعقل در ذات مقدس خدا از بیان مولا علیه السلام.
۵۰. رمز این مسأله که خداوند می‌فرماید: «فرشتگان را مأمور کردم آدم را سجده کنند بجز ابلیس که سجده نکرد» چه بود؟
۵۱. فکری که به اراده خود بسوی خدا پریده است آن چنان در میدان وسیع مجهولات پرت می‌شود که خود را هم گم می‌کند!

۵۲. کیفیت مبادی و مصالح خلقت در صنعت و خلقت خدا.
۵۳. علل چهارگانه موجود در طبیعت چطور و چگونه به وجود آمده است؟
۵۴. انسان به چه منظوری خلق شده است؟
۵۵. جن و انس دو نوع مخلوق نیستند بلکه یک نوع هستند، مانند کافر و مؤمن.
۵۶. علت غایی و هدف نهایی خداوند متعال از خلقت عالم و آدم، فقط انسان است.
۵۷. عبادت در اصطلاح قرآن بمعنای شاگردی در مکتب خداست.
۵۸. آیا ماده اولیه خلقت و مصالح ساخت جهان و انسان پیش از این که به این صورتها درآید، خود بخود بوده‌اند یا اینکه به اراده قاهره ابداعی خدا بدون سابقه خلق شده‌اند؟
۵۹. تفاوت بین وحی و الهام.
۶۰. نظریات مادیون و فلاسفه و قرآن در مورد پیدایش بدون سابقه اصول آفرینش.
۶۱. تعریف سه واژه مفیض، مستفیض، فیض.
۶۲. مولا (ع) می‌فرماید: "مَنْ تَفَاقَرَ اِفْتَقَرَ" یعنی هر کس فقر خود را به فقیر دیگر نمایش دهد فقرش دو برابر می‌شود.
۶۳. آیا ممکن است خداوند حیات ذاتی و علم و قدرت ذاتی خود را به کسی ببخشد تا فقر او را برطرف کند؟
۶۴. بیان کیفیت خلقت مخلوقات.
۶۵. چگونه صورتها و یا ذوات مخلوقات بدون سابقه ایجاد می‌شوند؟
۶۶. اولین چیزی که خدا خلق نمود چه چیزی بود؟
۶۷. اثبات تعدد اصول و مبادی آفرینش از بیان امام محمد باقر ع.
۶۸. نظریه افلاطونی درباره هندسه خلقت و پاسخ به آن.
۶۹. تعریف احدی الذات بودن خداوند متعال.
۷۰. خداوند چگونه در جایی که هیچ نیست و در فضایی که خلأ مطلق است و مواد و نور و نیرو وجود ندارد چیزی می‌سازد؟!

۷۱. بیان سه عملی که از نظر دانایی و توانایی، خاص خداوند متعال است.
۷۲. بدون ارتباط با خدا و معرفت به او، شناسایی روح و فرشته و مجردات دیگر ممکن نیست.
۷۳. علم نیرویی است که اشیاء و اشخاص را پیش از ظهور در خارج می‌داند والا علم به حساب نمی‌آید.
۷۴. انقلاب ذوات و تبدیل ذاتی به ذات دیگر محال است، برای خلق خدا ممکن نیست که وضعیت ذاتی مخلوقی خود را تبدیل به وضعیت ذاتی خالق خود کند.
۷۵. دلایل رد نظر کسانی که می‌گویند خلقت جمادات و نباتات و حیوانات و انسان‌ها به تمرین و تجربه پیدا شده و در آینده‌ها بهتر و عالی‌تر شده است (نظریه تکامل).
۷۶. دلالت‌ها بر دو قسم است: جعلی و قهری.
۷۷. ملاک پیدایش ارزش برای اشیاء و اشخاص چیست؟
۷۸. ملاک احکام وارده بر ما چیست؟
۷۹. تمام مقدرات الهی خواه به وسیله طبیعت باشد یا به دست خود انسان باشد همه روی مصلحت است.
۸۰. انسان‌ها مسئول یکدیگر هستند، نباید برای کسی حادثه بوجود آورند.
۸۱. مقایسه یا مقابله خلاق با خالق سبحان.
۸۲. خداوند دلائل معرفت خود را در برابر انسان‌ها به نمایش می‌گذارد.
۸۳. حدیث حدین از بهترین و صحیح‌ترین احادیثی است که امام صادق (ع) برای شناخت وجود مقدس خداوند متعال ایراد فرموده‌اند.
۸۴. مخلوقات خداوند متعال یک موجودات ترکیبی و قابل تجزیه هستند.
۸۵. نور عالم ترکیبی از پنج نور است که این نورها منشأ رنگ‌های مختلف در طبیعت می‌شود.
۸۶. ویژگی‌های نور کلی عالم.
۸۷. شرک معروف، به معنای شرک در اطاعت است.
۸۸. خداوند خلاق را چگونه مهندسی نمود و چطور به هر مخلوقی لباس شایسته او را پوشانید؟

۸۹. خداوند تعالی در سوره تبارک (مُلک) به انسان‌های عیب‌جو و اعتراض‌گر می‌فرماید: در کیفیت خلقت عالم و آدم مطالعه داشته باشید، ببینید و بدانید آیا عیب و نقصی در خلقت زمین و آسمان قابل مشاهده است؟
۹۰. خلاق خدا در تقدیر الهی بر مدار سه اصل مهندسی می‌شوند: دو اصل آن از دایره فکر بشر خارج است و یک اصل آن که اصل ابتدایی باشد تا اندازه‌ای قابل درک است.
۹۱. مواد عالم با آثار ذاتی خود نمی‌توانند منشأ تنوع و اختلاف واقع شوند.
۹۲. قابلیت‌های سلب که همه جا ماده را از نظر اتصال و انفصال و از نظر رنگ و بی‌رنگی و روشنایی و تاریکی بین نفی و اثبات قرار می‌دهد برهان زوجیت مبادی طبیعت است.
۹۳. مخلوقات خداوند متعال از نظر خلقت و آفرینش در دایره تقدیرند و از نظر اداره زندگی و رسیدن به کمال در دایره تدبیر.
۹۴. انواع حشرات و حیوانات و نباتات با این که از یک اصول ثابتی بنام ماده و روح خلق شده‌اند در حرکت و فعالیت و هدف‌هایی که دارند با یکدیگر اختلاف دارند.
۹۵. هر مخلوقی چنان ساخته شده که فقط بر پایه خلقت خود می‌تواند فعالیت کند، نه ذره‌ای بیشتر از آنچه در اقتضای خلقت آنست و نه ذره‌ای کمتر.
۹۶. معنای علم مطلق، صنعت و خلقت کامل است.
۹۷. به چه کسانی معصوم می‌گویند؟
۹۸. توصیف خدا از بیان مولا ع در تعریف شب‌پره‌ها (خفاش‌ها).
۹۹. داستان تیراندازی امام محمد باقر ع در نزد هشام ابن عبدالملک ابن مروان.
۱۰۰. حوادث طبیعی به وسیله جمادات و نباتات و حیوانات به مشیت خدا صادر می‌شود نه به اتفاق و حوادث.
۱۰۱. هیچ کس نمی‌تواند بر صنعت خدا ایرادی بگیرد.
۱۰۲. "زمین و آسمان" در زبان قرآن و ائمه (ع) دو مصداق و دو معنا دارد.
۱۰۳. کیفیت ساخت آسمان‌ها در بیان مولا ع.
۱۰۴. بیان کیفیت ارتباط خلاقیتی که در فضا هستند.

۱۰۵. آیا بین اجرام عالم و بین ذرات آب و هوا، خلاء مطلق است یا این که رشته اتصالی در کار است که تمام اجزاء عالم به وسیله آن رشته اتصالی به یکدیگر متصل و مربوطند؟

۱۰۶. خداوند چگونه و به چه وسیله‌ای این همه عوالم را در جای مخصوص نگه می‌دارد و نمی‌گذارد چند متری به هم نزدیک یا از هم دور شوند؟

۱۰۷. خلاء مطلق، تاریک محض است، در فضایی که خلاء مطلق یا تاریکی مطلق است، مبادله آثار بین دو شیء یا شخص، محال است.

۱۰۸. توصیف ویژگی‌های مجردات.

۱۰۹. «و یَسْأَلُونَكَ عَنِ الرُّوحِ قُلِ الرُّوحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّي وَمَا أُوتِيتُمْ مِنَ الْعِلْمِ إِلَّا قَلِيلًا»^۱. یعنی مردم درباره ماهیت روح از تو سؤال می‌کنند در جواب بگو روح از عالم امر خداوند است. عالم امر خدا چگونه جایی است؟

۱۱۰. وجه تمایز اثر ذاتی با اثر ارادی.

۱۱۱. توضیح دین دزدی شیاطین و تعقیب آنها به وسیله شهاب ثاقب^۲.

۱۱۲. حکمت نامگذاری‌های مختلف روی انسان.

۱۱۳. انسان‌های متفکر کسانی هستند که در فضای وجود خود که شعاع روح است فکر می‌کنند تا در این فضا حقایق و دقایق علم را بشناسند.

۱۱۴. خداوند می‌فرماید: "وقتی خواستم آسمان‌ها را بسازم یکپارچه دود و گاز بود"، تفسیر شده به آسمان افکاری که آلوده به خرافات و موهومات است.

۱۱۵. علت نامیده شدن زمان پیش از اسلام به زمان جاهلیت بشر چه بود؟

۱۱۶. همانطور که خداوند ابدان را به وسیله گوشت به یکدیگر متصل می‌کند، علم و عقاید افراد بشر را هم با علم و عقاید درست و کلمات صحیح و منطقی به یکدیگر متصل می‌کند.

۱۱۷. پیدایش وحدت در جامعه دو سرمایه لازم دارد.

۱۱۸. شهاب در تأویل آیات قرآن همه جا مربوط به تعلیمات انبیاء و دانشمندان مکتب الهی است.

۱۰۰. ۱ اسراء، ۸۵

۱۰۱. ۲- سوره های حجر و صافات

۱۱۹. دو مقصدی که دشمنان دین برای وصول به آن از مکتب انبیاء استفاده می‌کنند، یکی رسیدن به ریاست و استعمار جمعیت‌ها است و دیگر، رسیدن به مقاصد دنیایی خود، از طریق جمع مال و ثروت.
۱۲۰. منظور از "جبال" ابرقدرت‌های دینی و غیر دینی هستند که در مقام حاکمیت بر سایر مردم نشسته و مردم را از حاکمیت خدا و اولیاء خدا محروم کرده‌اند.
۱۲۱. قرآن در وجود خود نشانگر سه کتاب است.
۱۲۲. سرخی "شفق" از خون امام حسین (ع) است منظور شفق تاریخ است نه شفق طبیعت!
۱۲۳. آیا بین ستارگان خلاء مطلق است یا ملاء از موجودات غیر مادی بنام فرشتگان است؟
۱۲۴. دلایل عقلی و نقلی برای اثبات وجود فرشتگان و قابلیت رؤیت آنها.
۱۲۵. حقایق مجرد نامتناهی از طریق تعلق به ماده، حالات مختلف پیدا می‌کنند و بر اساس همان حالات، اسماء مختلفی می‌یابند.
۱۲۶. چرا خداوند متعال و پیامبران و ائمه اطهار (ع) انسان‌ها را معتقد به وجود فرشتگان کرده‌اند؟
۱۲۷. برهان وجوب اعتقاد به فرشتگان.
۱۲۸. نگذشتن از گناه مشرک به معنای نشدن است نه نگذشتن!
۱۲۹. شرح این موضوع که خداوند می‌گوید انسان را از خاک و گل ساخته‌ام و شیاطین را از آتش.
۱۳۰. انسان‌ها زمانی به مقصد می‌رسند که از وابستگی به خود و غیر خود رهایی پیدا کنند و وابستگی کامل به خداوند متعال داشته باشند.
۱۳۱. مولا ع در خطبه اشباح، فرشتگان را اسباب و ابزار دست خدا معرفی می‌کند.
۱۳۲. تعریف ذات فرشتگان و آثار آنها.
۱۳۳. احاطه وجودی خداوند بر آفرینش به این شکل است که چیزی نمی‌تواند حجاب وجود خدا باشد و وجود خدا هم حجاب کسی و چیزی نیست.
۱۳۴. توضیح راه و روش فرشتگان که خدا با آنها چه می‌کند و آنها در ارتباط با خلائق چه می‌کنند.
۱۳۵. در بین این گشادگی‌ها و فاصله ماده و مشتقات ماده، سر و صدای تسبیح کنندگان الهی است.
۱۳۶. عالم خلقت در ذات خود بالا و پایین وجودی دارد نه بالا و پایین زمانی و مکانی!

۱۳۷. خداوند متعال معرفت به خود را و شناخته شدن صفات جلال و جمال خود را مقدمه ملاقات خود قرار داده است.

۱۳۸. در فضای خالی از انسان و حیوان هم خدا بیکار نیست.

۱۳۹. عرش خدا یا "سلطان" به چیزی می‌گویند که مجرای ظهور فرمان تکوینی خدا یعنی همین ساخت و سازندگی است.

۱۴۰. ائمه اطهار (ع) که در حکمت کاملند، عرش مطلق خدا شناخته شده‌اند که حاکمیت دستوری و قانونی خداوند متعال به وسیله آنها اجرا می‌شود.

۱۴۱. کیفیت فرشتگان و ارتباط آنها را با مواد عالم و کارهایی که روی مواد انجام می‌دهند.

۱۴۲. وجود خداوند به دلیل رؤیت و قضاوت قابل کشف نیست ولی به دلالت قابل کشف است.

۱۴۳. فرشتگان اطوارند، نه اشخاص.

۱۴۴. خداوند متعال گر چه معیت وجودی و قیومی با همه کائنات دارد ولیکن برای القاء کلام و پیام بین خود و بندگان واسطه لازم دارد!

۱۴۵. ذات مقدس خدا از مجردات است و مجردات غیر از مادیات هستند.